

אכילה חוץ לסוכה

אונן במצות סוכה

הפרמ"ג (סי' תר"מ א"א ס"ק י) דן האם אונן פטור מסוכה. הצד לחייבו הוא דרך ממ"ע שעובר בשוא"ת נפטר, אבל כאן הרי עובר בקום ועשה שאוכל חוץ לסוכה.

ועי' במ"ב (שם ס"ק ל"א) שהבכורי יעקב מצדד להקל, והטעם שהרי הסיבה שאונן פטור ממצוות הוא משום שעוסק במצוה פטור מן המצוה, היינו שעיסוקו במצות קבורה פטור מלעסוק במצוה אחרת, משום שאם יעסוק במצוה שנייה יבטלו מלקיים מצותו, א"כ לא שנה אם עובר בשוא"ת או קו"ע, סוף כל סוף ע"י עיסוקו בסוכה יבטלו ממצות קבורה המוטלת עליו. ועי"ש שמביא ראיה נפלאה, שהרי שם בסוכה כתוב שחתן וכל שושבינו פטורים מן הסוכה, והטעם דעוסק במצוה פטור מן המצוה, הרי לן להדיא דהפטור של עוסק במצוה פטור גם ממצות סוכה, אלא ע"כ שלא משנה אי הוי שוא"ת או קו"ע.

אונן במטילת ידים

ועי"ש עוד דתולה בשאלה האם אונן חייב ליטול ידים, דגם כאן יש מצות עשה (מדרבנן) אבל עובר בקו"ע. ועי' בשעה"צ שמביא דברי הברכי יוסף (יו"ד סי' שמא) שבאמת חייב ליטול ידיו.

אכילה חוץ לסוכה קו"ע או שוא"ת

בעיקר הדיון האם אכילה חוץ לסוכה נחשב שוא"ת או קו"ע, נחלקו בזה הפנ"י ורע"א. דעת הפנ"י כהפרמ"ג, אבל הגרע"א בסוכה (שם) הוכיח מעיקר הדין שעוסק במצוה פטור מסוכה שביטול מצות סוכה לא נחשב ביטול בקו"ע אלא שוא"ת. והטעם שאין איסור לאכול חוץ לסוכה אלא שיש חיוב שהאכילה שלו יהיה בסוכה. א"כ מי שאוכל חוץ לסוכה אינו עובר אלא בשוא"ת היינו שאינו הולך לאכול בסוכה. א"כ אפילו אם אונן חייב במ"ע שעובר עליו בקו"ע כאן פטור. עי"ש שאינו דומה לאכילת מצה כל שבעה שאין חיוב שאכילתו יהיה ממצוה, אלא שיש איסור לאכול חמץ.

להוציא כל ממונו

עוד נ"מ בזה האם חייב להוציא כל ממונו, שהרי קי"ל (שו"ע או"ח תרנו) שמי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אפילו במצוה עוברת. אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור. ומבואר ברשב"א (ב"ק ט, ב) שאינו תלוי ב"עשה" ו"ל"ת", אלא אם עובר שקום ואשה או בשב ואל תעשה. וז"ל מהא דאמרין אלו מתרמי ליה תלתא מצות יהיב ליה כוליה ביתיה משמע דאפילו למצוה עוברת כאתרוג וסוכה אינו מחויב לתת אפילו שליש ממונו, וזה תימה האיך נתנו דמים למצוה עוברת, וכתב הראב"ד ז"ל כדי שלא יבוא לידי עוני ויפיל עצמו על הציבור, וכמו שאמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, וכן אמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש **שהעוני כמיתה**, מוסיף הרשב"א דמ"מ לא כמיתה ממש אמר הרב, **שלא אמרו אלא במצות עשה בשב ואל תעשה**, אבל במצות לא תעשה אפילו כל ממונו, מבואר שהחילוק הוא שבמצות עשה המבטלו אינו אלא בשוא"ת. א"כ לגבי מצות סוכה אם אכילתו חוץ לסוכה נחשב כעובר בקום ועשה, צריך

להוציא כל ממונו כדי לא לאכול חוץ לסוכה, אבל אם אינו אלא שוא"ת אינו צריך להוציא יותר מחומש כמו בשאר מ"ע.

תשובו כעין תדורו

וכן צידד הפרמ"ג (א"א או"ח סימן תרמ, טו) וז"ל, מי שבא בדרך לסוכת חבירו או בין עכו"ם, ורוצים ממון הרבה בשביל סוכה, עיין סימן תרנ"ו מצוה עוברת אין צריך לבזבז ממון רב, וי"ל שב ואל תעשה, וסוכה קום ועשה אוכל באיסור, כמו שכתבתי לעיל (אות י לענין אונן). אבל כתב אה"כ וי"ל כ"תדורו", וכל מה שעושה בדירה יעשה כן בסוכה, ודבר מועט ממון יתן, והבן. ר"ל שבסוכה יש דין מיוחד של "תשובו כעין תדורו", א"כ אע"פ שבשאר מצוות צריך להוציא חומש, או אפילו כל ממונו, בסוכה יש הגבלה, ותלוי כמה היה משלם כדי לישאר בביתו, וזה חידוש.

להאכיל קטן

ועי' בספר הל' חג בחג שמדמה את זה להא דכתב המ"א (תרמ ס"ק ג) שאסור להאכיל לקטן חוץ לסוכה מצד ספייה בידים, וע"כ צ"ל שאכילה חוץ לסוכה נחשב לקום ועשה. ולענ"ד בדעת המג"א צ"ל שלא לבד שיש כאן ביטול עשה, אלא שיש כאן "איסור" לאכול חוץ לסוכה, דיעויין שם שכתב וז"ל ומ"מ משמע דאחר לא יכול להאכילו בידים כמ"ש סימן רס"ט. ושם מיירי לענין להאכיל קטן קודם קדושי שכתב המחבר שנוהגין לקדש בבהכ"נ, ואין למקדש לטעום מיין הקידוש אלא מטעימו לקטן, דאין קידוש אלא במקום סעודה, והעיר המג"א בשם הב"י הרי אסור להאכיל לקטן איסור בידים, ות"י דהיינו בדבר שיש בו לאו אבל קידוש אינו אלא עשה. ממשיך המג"א דלפי מש"כ בסי' שמ"ג דאפילו איסור דרבנן לא ספי ליה בידים, צ"ל כיון די"א דאפילו גדול מותר לשתות, דיוצא בקידוש זה, אף על גב דלא קי"ל הכי, מ"מ לקטנים שרי. א"נ כיון דא"א בע"א שרי. א"כ הרי מבואר בדבריו שאין איסור לספות לקטן באופן שאינו אלא ביטול עשה, א"כ קשה למה אסור לספות לו חוץ לסוכה, וע"כ שס"ל שיש גם איסור לאכול חוץ לסוכה, דאי משום ביטול מצוה בקום ועשה גם בקידוש שייך.

קטן שלא הגיע לחינוך

ממשיך המג"א ומביא מהב"ח שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיעו לחינוך, אבל בתשו' הר"ן (סי' פ"ב) בשם הרשב"א דאי יהיב לקטן כזה הוי ברכה לבטלה דהא לא הגיע לחנכו בברכה, ואפילו במקום שנהגו ליתן להתינוק הנימול ביום המילה היינו משום שהברכה בשבילו היא, אבל בקידוש לא, אלא צריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך.